
DE SAGE VAN FENRIR

DOOR

S. ULFERS

In gedachten voeren wij u heen naar de oude tijden, toen onze vaderen nog geloofden in hun afgoden en het Christendom zijn gezegenden intocht hier nog niet had gehouden. Wij Batavieren waren een onbeschaafd volkje, zooals gij uit de geschiedenisles in uw jeugd u herinnert. Zoo onbeschaafd als wij echter waren, wij hadden toch een godsdienst; en mochten de gewone mannen en vrouwen er zoo ongeveer niets of niet veel van weten, de priesters wisten er iets meer van; die onderwezen elkander in de geschiedenis van hun goden; van die kennis, hoe gering ook, viel bij gelegenheid wel eens wat af op het lagere volk.

Zoo was het ook bij onze naburen, de Duitsche volken, in het algemeen de Germanen genoemd. Ook daar was godsdienst, dienst van de goden, andere en ook dezelfde goden die wij Batavieren er op nahielden. En ook daar waren het alweer de priesters die van de goden het meeste wisten, bij gelegenheid aan de gewone menschen van hun kennis mededeelende wat hun goed toescheen.

Nu waren die priesters onder de Batavieren en verdere Germanen niet zoo beschaafd, dat zij hun godsdienst konden te boek stellen. Schrijvers waren zij niet. Wat zij wisten, ging van mond tot mond. En als hun verhalen de lagere menschen bereikten, vertelden deze ze gaarne verder, en gingen die verhalen als sagen van dorp tot dorp, en van land tot land. Dat was het ontstaan van de godensagen.

In het Noorden van Europa, waar de Noren huisden, u ook uit de geschiedenisles in uw jeugd bekend, waren het alweer ongeveer dezelfde goden die vereerd werden. Nu waren die Noren tegen de 8e en 9e eeuw vrij beschaafd; zij hadden een voor dien tijd vrij hoogen trap van ontwikkeling bereikt. Daar waren er meer die lezen en schrijven konden. En daar is het dan ook geschied, al is het eerst in de 10e eeuw geweest, dat die oude godsdienst, die ons anders vrijwel onbekend zou gebleven zijn, is te boek gesteld, zoodat wij nu weten wat het geloof onzer voorvaderen is geweest.

Gewoonlijk hebben wij van die Noormannen geen andere voorstelling dan dat zij ruwe vikingen zijn geweest, bloeddorstige zee-roovers, die met ongeëvenaarden moed de zeeën bevoeren, de rivieren opzeilden, de steden platbrandden, en roofden wat er te rooven viel, en die dit deden van IJsland af tot aan het eind van de Middellandsche zee, tot waar zij den Nijl niet verder op konden zeilen of roeien. Aan deze voorstelling is niets verkeerd, dan alleen dit: dat men niet denken moet dat *alle* Noormannen vikingen zijn geweest. Het grootste deel bleef thuis, ploegde er de akkers, maaide er de weilanden, smeedde landbouwwerktuigen, dreef handel; en als de lange winternacht aankwam waren dat de mannen die zich in de schriftteekens oefenden, en die elkander de oude zangen voorzongen totdat iedereen die zangen kende. Het is aan die beschaving der Noorsche volken, zooals ik zeide, dat wij het te danken hebben, dat de oude godsdienst onzer Noordsche broeders ons niet onbekend is gebleven, en dat die te boek tot ons is overgekomen.

Het boek, waarin die oude zangen en verhalen aangaande de goden zijn verzameld, heet: de Edda. Op IJsland is dat boek ontstaan. Eerst in poëtischen vorm, letterlijk zooals die liederen door de zangers zijn gezongen in de zalen van vorsten en edelen. Later in prozavorm, door Snorri Sturleson omgewerkt. Het is een wonderlijk boek; vol van zangen aangaande de goden, en van zangen over oude helden; waartusschen lange liederen vol levenswijsheid, en spreuken die de menschen leerden hoe zich te gedragen in gezelschap als wijze en goede menschen. Een boek dat, als men pas de lectuur er van begint, wrevelig wordt ter zijde gelegd, als onverstaanbaar, als barbaarsch, als vervelend; het kost zoo veel moeite om het te

begrijpen. Maar een boek, dat, als men wil volhouden in de lectuur en als men wil doorzetten in het willen begrijpen, een schoon boek wordt, een zoo hoog dichtelijk boek, dat men het bijna niet uit de hand kan leggen, vol verbazing wie die schoone dingen wel gezongen kan hebben en wie die rijke fantasie kan gehad hebben tusschen eeuwig sneeuw en ijs, als welke fantasie de zuidelijke volken zelfs in de verte niet hebben kunnen nastreven.

Het is uit dat boek, uit die Edda, dat een der sagen, de sage van Fenrir, of van Fenris Ulfr, den monsterwolf, hier behandeld wordt. Laat ons eerst die sage vertellen.

De goden of Asen, zooals zij genoemd werden, leefden naar de voorstelling der oude Noormannen, in een schoone stad, Asgard geheeten. Asgard beteekent burgt der Asen. Die stad lag op een berg. Op de hoogste punt van den berg in het midden der stad stond een paleis dat toebehoorde aan Odin, den god der goden. En daaromheen, lager, lagen de andere paleizen, voor ieder van de andere goden afzonderlijk. Zij waren alle zeer schitterend, van binnen van goud. Alzoo was Asgard een stad van paleizen. De voornaamste plek in de stad echter was Walhalla, de grootste zaal in Odins paleis. Dat was de plaats van samenkomst der goden. Daar hadden de altijd gemeenschappelijke maaltijden plaats, en de feesten. Daar ontmoetten de goden en godinnen elkander tot onderling gesprek en verkeer, en vonden de beraadslagingen plaats. De zoldering van de groote zaal was met speren bedekt; de zitbanken waren van maliënkolders; aan den kant hingen de schilden. En aan de tafels zaten de vele helden, die in den slag waren gevallen; alleen de dapperen mochten hier na den dood wonen. De geheele zaal Walhalla had een gansch krijgshaftig aanzien; maar dit krijgshaftige werd aangenaam getemperd door de aanwezigheid van vele schoone vrouwen in witte gewaden. Hadden die goden geen vijanden gehad, hun gelukzalig leven in die stad Asgard zou een volmaakt leven zijn geweest.

Die vijanden der goden waren de Reuzen. Deze Reuzen woonden op grooten afstand van Asgard, in Nevelheim. Zij waren zoo groot als rotsen, de rotsen waar de zeemeeuwen op nestelen en rond-

vliegen. Andere Reuzen waren nog grooter, als bergen waar de eeuwige sneeuw op ligt en waar de nevels altijd over hangen. De vrouwen en kinderen waren even geweldig als de mannen aldaar. Tusschen die Reuzen en de Asen was er een eeuwige vijandschap; niemand weet wanneer die vijandschap is begonnen. Deze Reuzen zouden wel gaarne in hunne kracht en met hun groot aantal de goden in hun verblijf Asgard aangetast hebben; maar het was moeilijk voor hen om er te komen: want vooreerst moesten zij een zee over; en dan konden zij Asgard niet bereiken dan over een brug; dat was de regenboog, en onderaan bij die schommelende brug hield een machtige Ase de wacht, dat was Heimdalr; zoodra deze de Reuzen zag aankomen, blies hij op zijn geweldigen hoorn, en dadelijk waren de Asen bij de hand; zulk een aanval kostte dan wel aan menigen Reus het leven. Toch hadden de goden een inwendige vrees voor die Reuzen; want hoewel zij hen altijd versloegen door hun grootere dapperheid, zoo wisten zij toch dat er eens een tijd komen zou dat hun val bestemd was. Eens zou er een groote dag komen, Ragnarök, dat de eindstrijd zou gestreden worden tusschen de goede Asen en al hunne vijanden; dat zou een vreeselijke dag zijn, met het vreeselijkste gevecht dat ooit de hemel of aarde aanschouwd had; de aarde zou dan vergaan, de hemel zou dan vergaan, de zee zou dan vergaan, alles; en tegelijk zouden de Asen en de Reuzen elkander in dien laatsten veldslag vernietigen zoodat er geen een overbleef.

Voor het oogenblik hadden de Asen dus een goed en aangenaam leven, maar als een noodlot hing altijd boven hen die dag Ragnarök. En als zij er aan dachten, dan week de lach op hun glinsterend gelaat en legde de schaduw zich op hun voorhoofd; dan zweeg ook de zang in Walhalla. De eenige wijze waarop zij zich dan troostten, was dat Odin zeide: „Wat bestemd is is bestemd en kan toch niemand ontloopen; waarom zouden wij nu reeds er om treuren?” Den volgenden dag waren zij allen weer even vroolijk en moedig en bereid om goede daden te doen.

Hoewel zij dus allen overtuigd waren dat niets het noodlot zou kunnen veranderen, zoo wisten zij toch dat zij voorloopig het noodlot niet moesten bespoedigen of in de hand werken. Integendeel: wat zij doen konden dat deden zij, dapper, moedig en wijs. Daarom

dat zij tusschenbeiden welberaamde invallen deden in der Reuzen land, en velen van hen doodden, of in sterke gevangenschap brachten, met de gedachte dat deze hen dan ten minste niet vóór den tijd konden schaden. Zoolang Ragnarök nog niet aanbrak zouden zij, de Asen, dan toch de heerschers zijn en het goede in hemel en op aarde laten de overhand hebben.

De vrees dat het kwaad altijd van den kant der Reuzen moest komen deed hun altijd de oogen openhouden naar dien kant. Vandaar dat Odin dikwijls alléén al de trappen van zijn paleis op den hoogsten heuvel van de stad Asgard opging en daar den hoogsten toren beklom, zijn Luchttroon, zooals die heette, om uit te zien naar alle zijden. Daar zat hij dan uren achtereen, uitspiedende. Zijn ééne oog, want hij had slechts één oog, — zijn ander oog had hij eens geruild voor de wijsheid, — zag tot in de verste verte, door de nevelen heen van het Reuzenland, en door de rotsen en bergen heen. En wat zijn oog niet zag, dat kreeg hij te weten door de twee raven, Hoegin en Moenin, die hij uitzond en die wederkeerden en hem alles zeiden. Wat kon er zoo voor Odin verborgen blijven?

Aan deze alwetendheid van Odin was het te danken, dat hij eens achter een groot gevaar gekomen was, dat hem en de Asen dreigde.

In Reuzenland was er namelijk een reuzenvrouw, die drie kinderen gekregen had, bij Loki. Het eerste kind was een slang, zooals er in geheel Reuzenland geen slang was; het was een draak die alle draken overtrof, zoo jong als het nog was. Het tweede kind was een wolf, Fenrir of Ulfr geheeten. Zulk een geweldige wolf was er nooit gezien, hoewel hij pas geboren was. En wat bij hem het wonderlijkste was, was dit, dat als men hem goed aanzag, men duidelijk merkte dat hij een wolf was, en dat als men hem nog eens aanzag hij een menschengedaante had, en straks weer een wolfsgedaante. En het derde kind was een meisje, maar dat bij de geboorte ook reeds grooter was dan een van de Asen.

Toen Odin, de alwetende, dit te weten was gekomen, hield hij aanstonds raad in de zaal Walhalla. „Door deze drie kinderen van de Reuzin zie ik een groot gevaar voor ons aanbreken,” zoo sprak hij in dien raad; „en het is voor ons van het hoogste belang dat wij

ons van hen meester maken eer zij opgegroeid zijn; want dan zou het ons niet meer mogelijk zijn; als zij opgroeien zonder dat wij hen weten onschadelijk te maken, zullen wij allen nog vergaan eer dat de groote dag Ragnarök is aangebroken!" Alle Asen bewonderden de wijsheid van Odin, die alles wist en vooruitzag; en eenstemmig werd men te rade dat zij allen naar het Reuzenland heen moesten om zich van de drie kinderen meester te maken. Wie er ten sterkste mede instemde, dat was Tyr. Op het oog leek hij een oudere broeder van Odin en scheen hij voor Odin in kracht niet onder te doen; maar Odin, de jongere, werd toch algemeen als de voornaamste der goden geacht. En wie er het blijdste om was, dat was Thor, een geweldige Ase, die zijn strijdhamer reeds zwaaide, Miölnir geheeten. Als Thor sprak, dan was zijn stem als de donder tusschen de wolken.

Toen de Asen, in Reuzenland gekomen, de drie kinderen zagen, waren zij ontzet.

Maar Odin, in woede ontstoken, greep het oudste kind, de slang, en wierp haar in zee, met een machtigen zwaai, zoodat zij in de diepte terecht kwam. Daar evenwel zagen zij haar den kop boven de golven uitsteken, en voor hunne oogen groeide zij zoo geweldig, dat zij weldra met haar kronkelingen de geheele aarde omvatte en met den staart in den bek, wetende dat zij nu niet verder groeien kon, rustig ging liggen. De Midgardslang werd zij sedert genoemd.

Niemand van de goden en menschen vond het prettig om dit te weten, dat die slang de geheele aarde met haar kronkelingen omvatte; want als zij wilde, dan zou zij door het samentrekken van die kronkelingen de aarde kunnen kraken. De vrees voor de Midgardslang was algemeen, en iedereen hoopte dat zij maar niet voor den laatsten dag, Ragnarök, uit haar rust mocht ontwaken.

„Dit kwaad hebben wij voorloopig bezworen," zeide Odin, „maar nu blijven ons nog twee andere monsters!" En hiermede wendde hij zich tot het derde kind, het meisje, dat de gedaante had van een groote vrouw, zoo dat zij boven de Asen uitstak. Allen waren verbaasd over hare gelaatstreken. Want daar was geen gevoel of medelijden in; strak stond dat gelaat als van een doode; en hare oogen waren stil als de koele meren des doods. Verscheidene andere

Reuzen, die er nieuwsgierig bij waren komen staan om te zien wat Odin deed, zagen haar ook in het gelaat; maar op hetzelfde oogenblik verstijfden zij, tot steen, en zij staan daar nog tot op dezen dag als groote rotsen en heuvelen midden in het land. „Afgrijselijk monster,” sprak Odin tot het meisje, „gij zijt nog slechter dan de Reuzen; als gij kondt zoudt gij ook ons versteen met uw oogen; maar wij zijn Asen, en gij vermoogt niets tegen ons; ik vind dat gij geen plaats moogt hebben op de aarde, het leven zou weldra overal geweken zijn; naar beneden met u, naar de wereld die hier onder ligt, en heersch daar over de dooden die wij u zullen zenden!” Op hetzelfde oogenblik zonk zij voor de oogen der Asen door aarde en rots heen in de diepte die zich boven haar sloot. Daar in de onderwereld gaf Odin haar een streek lands, negen koninkrijken lang en diep; dat is het doodenrijk, waar alle mannen komen die niet in een eerlijken strijd zijn gevallen en die aan hun wonden niet zijn gestorven. Hela heette die vrouw, en Helheim werd sedert dat doodenrijk genoemd. Een groote hond die haar trouw was geweest sedert hare geboorte, en die veel van haar hield, was haar door de aarde gevolgd naar beneden; een hond met bloedige borst en klauwen; en aan de poort van haar rijk strekte hij zich neder; Garm heette die helhond sedert; en het was een verschrikking voor de menschen om aan Garm te denken in hun droomen en ook als zij waakten.

„Ziedaar,” zeide Odin, „ook van het tweede monster zijn wij bevrijd tot aan Ragnarök; nu zullen wij ook met het derde monster doen wat wij goed vinden!” En al de goden naderden in een kring om te zien wat Odin over het tweede kind, den wolf, zou beschikken. „Hij mag een verschrikkelijke wolf zijn,” zoo spraken zij, „maar wij hebben nimmer zulk een schoonen wolf gezien; hij overtreft alle wolven en honden in schoonheid en kracht; het zou toch jammer zijn om hem te dooden.” En inderdaad was Fenrir wat zij van hem zeiden. Door zijn schoonheid en kracht aangetrokken, zeide Odin dan ook: „Fenrir, wij hebben medelijden met uwe jeugd, en willen u niet dooden; wilt gij goed zijn en den kwaden aanleg afleggen dien gij van uw vader en moeder geërfd hebt, dan willen wij u medenemen; en gedraagt gij u in Asgard zooals wij Asen ons gedragen, dan moogt gij voorgoed bij ons blijven.” Fenrir beloofde wat Odin

van hem vroeg, en de andere Asen waren blijde dat de wijsheid van Odin aldus beschikt had.

Met eenige trotschheid aanvaardden de goden de t'huisreis, wetende dat voorshands alweer een groot gevaar van hen was afgewend. En toen zij hun intocht hielden in Asgard, trok Fenrir de aandacht boven allen; de godinnen zagen eerst bekommerd naar den nieuwen gast, want hij was grooter dan een van de Asen, en zij dachten met vrees hoe hij nog groeien moest, en hoe hij volwassen hen allen zou kunnen verslinden. Maar weldra voelden zij zich toch aangetrokken door zijne schoonheid en kracht, en week hare vrees. Vrouwen zijn altijd aangetrokken geweest door schoonheid en kracht, ook al voelden zij dat daar gevaren en ramp voor haar aan verbonden waren.

Fenrir was in die dagen als een der Asen, gedurende den tijd zijner opvoeding. Alleen wanneer hij honger had, kwam zijn wilde aard boven; hij was onverzadiglijk in verslinden; daarom dat niemand van de Asen hem durfde voederen. Te zamen vroegen zij aan Tyr, of hij den moed had om dat werk op zich te nemen; en de sterke Tyr aanvaardde die taak; hij zou zich geschaamd hebben als hij geweigerd had. Sedert was het voor de Asen een aangenaam oogenblik telkens als de tijd van het voederen gekomen was, om te zien hoe de machtige Tyr den wolf bedwong, zoo dat de wolf alleen het eten en niet hem er bij verslond. Tyr was dan ook de Ase waar Fenrir zich het meest gehecht aan voelde.

Het was alzoo dat Fenrir opgroeide in het hooge gezelschap der Asen en der Asyniën. De goede voorbeelden die hij zag hadden echter geen invloed op zijn karakter; de erfelijke eigenschappen van zijn vader en moeder bleven de overhand bij hem houden. Het was vreeselijk om hem bij wijlen te hooren huilen alsof honderd wolven in het bosch huilden, en om de woede te zien die zich van hem meester maakte. Even weinig verdraaglijk was het ook als hij lachte of spotte met de Asen, wat hij onbeschaamd deed gelijk iemand die voor niemand bang behoeft te zijn. Zijne aanmerkingen op het gedrag der goden en op hun zwakte waren beleedigend; en waren de Asen geen mannen geweest goed en zacht bij al hunne kracht, zij zouden zich zulke dingen niet hebben laten zeggen of aandoen. „Bovendien,”

zeiden zij, „hebben wijzelven hem als gast hier binnen gehaald, en het gastrecht mogen wij niet schenden.”

Eens op een avond, dat de goden weer aanschouwers waren van het grootsche schouwspel, hoe Tyr den wolf bedwong bij het voederen, kwam er een wolk op het voorhoofd van Odin. „Neen,” zeide hij daarna tot de Asen, „zoo kan dat niet langer gaan; wij stellen Tyr bloot aan het gevaar om op zekeren avond verslonden te worden; ons zelfbehoud dwingt ons om te handelen; hoewel wij Fenrir hebben willen sparen om zijn schoonheid, wij mogen het niet langer doen; ook heeft hij zijn belofte niet gehouden die hij deed toen wij hem medenamen uit Reuzenland; het gastrecht behoeven wij dus ook niet langer tegenover hem te eerbiedigen.” — „Ik weet wat wij doen moeten,” antwoordde Thor, die den wolf reeds lang gehaat had; „laat mij een keten maken, zooals ik ze maken kan; en daarna zullen wij hem binden aan een rots die ik weet; en niemand zal hier voorloopig meer van vrees behoeven te verbleeken.” Deze raad van Thor vond algemeene goedkeuring. En zonder verwijl schreed hij met dreunende schreden naar de smidse, die de goden ter zijde van Asgard hadden. Toen de avond aanbrak zagen de Asen hoe een machtig groot vuur hoog opflikkerde in de smidse en hoorden zij hoe de machtige blaasbalgen loeiden als stormen die over de boomen des wouds gaan; dat was Thors sterke hand die die blaasbalgen trok. En lang nadat de Asen zich ter ruste begeven hadden hoorden zij nog de harde slagen die er vielen op het aambeeld, waar Thor de gloeiende schakels aan elkander vastklonk. Ook hoorden zij een lied er tusschen door als in de maat van de hamerslagen; dat was Bragi, de dichter onder de Asen, die Thor gezelschap hield onder zijn arbeid, en die met zijn heldenzangen hem bij zijn werk aanmoedigde.

Den volgenden dag verzamelden al de Asen zich tot de daad die hen allen in spanning hield, namelijk of Fenrir zich wel zou laten binden. Toen Thor uit de smidse met de zware keten kwam aandrigen, die honderden ellen achter hem aansleepte, en men Fenrir zeide, dat hij daarmee zou gebonden worden, toonde hij er zich volstrekt niet afkeerig van. „Gij moogt het gerust doen,” zeide hij met een weinig spot, doch met niet vele woorden; en rustig liet hij

zich de keten om den nek slaan, terwijl de uiteinden aan twee zuilen van Walhalla werden vastgehecht. Nauwelijks echter waren de Asen er mede klaar, en waren zij blijde zoo gemakkelijk van hem af gekomen te zijn, of op zijn gemak verhief Fenrir zich, en met een ruk verbrak hij Laeding, zooals die keten genoemd werd. Terwijl hij er bij lachte, kon Thor zijn woede niet bedwingen, en met een schreeuw riep hij uit: „Wie zich aan de keten Laeding niet wil onderwerpen, haalt zich de veel sterkere Dromi op den hals!”

En zonder eten of drinken, en zonder rust na den moeilijken nacht, begaf hij zich recht naar de smidse, waar hij aan de keten Dromi begon. Nu waren het drie dagen en nachten, dat hij met de nieuwe keten bezig was. En zoo hoog hadden de Asen nog nimmer de vuren zien branden, noch hadden zij ooit zulke sterke hamerslagen gehoord. Niemand twijfelde of Thor zou nu bereiken wat zij wenschten. Toen de vastgestelde dag dan ook daar was, dat Fenrir zou gebonden worden, was er heimelijke vreugde bij de goden. Doch ook nu weder verbrak Fenrir zonder eenige moeite zelfs de keten Dromi, terwijl hij spottend zeide: „Ik wist niet, Thor, dat gij zulk een slecht smid zijt; gij hebt uw smidseer altijd genoten als iemand die het niet verdiend hebt! Ik zou nu maar eens naar bed gaan, want gij hebt in vijf nachten niet geslapen; gij ziet er zwak uit!” De machtige goden stonden machteloos. Vele dagen was er geen vroolijkheid in Asgard en allen zagen er even beducht uit, als menschen die zich onmachtig voelden tegen wat de toekomst zou brengen.

Op een zekeren dag echter werden de goden te rade, dat de hulp der Dwerger moest ingeroepen worden, die beneden in de aarde in Swartheim woonden. In de spelonken en holen en donkere plaatsen leefden zij, de kleine wangedrochten, en altijd door werkten zij er met hun kromme handen onvermoeid; ook zij hadden werkplaatsen, kleine smidsen, en wat zij maakten was wonderlijk werk. Daar zat altijd een tooverkracht aan. En als zij niets maakten, dan verzamelden zij al het zilver en goud en andere metalen in hoopen, die zij in geheime bergplaatsen bewaarden. Als die dwergen een keten wilden maken, zoo dachten de goden, dan zou die keten Fenrir wel binden. En een der Asen, een zekere Skirnir, die een goed boodschapper was, werd naar de dwergen afgezonden.

Toen Skirnir de reis maakte naar Swarheim, daalde hij al lager, langs duistere en moeilijke paden, en overal tusschen de aardschachten zag hij het kleine nijvere volkje; zij waren geenszins bang voor hem, maar lachten onder elkander alsof zij met hem den gek staken; geestigheid hadden zij ook genoeg. Zoo kwam hij eindelijk aan een groote zaal, die verlicht was door allerlei vonken die groote lichtsterkte hadden, maar welk licht hij niet kende; het straalde duizendwerf tegen de glinsterende wanden. Op een diamanten troon zag hij den koning der dwergen, Dwalin, dien hij bij naam kende. En in de zaal waren er honderden, die listig en kwaaddenkend hem waarnamen. Soms staken zij de hoofden bijeen, en dan zeide er een iets, waarop allen begonnen te lachen. „Zij lachen om mij met hun grooten mond,” dacht Skirnir, „doch dat is mij om het even, ik zal hun dadelijk een ander gezicht laten trekken.” En hardop sprak hij tot den dwerg die op den troon zat: „O Dwalin, ik heb een last van Odin, uw koning, tot u!” Dadelijk waren alle dwergen ernstig; want zij vreesden Odin zeer. „Gij moet ons een keten maken, die sterker is dan al wat gij ooit gemaakt hebt, en die desnoods den sterksten reus uit Reuzenland kan binden. Ik ben niet voornemens van hier te gaan, voor gij hem klaar hebt!” Toen de dwergen hoorden waar de keten voor dienen moest, lachten zij weer, want ook zij haatten de Reuzen in hun ziel. En aanstonds begaven zij zich aan dit wondere werk, door Dwalin bevolen. Binnen twee dagen was de keten klaar. Toen Dwalin haar in elkaar gerold in de handen van Skirnir legde, had deze een gevoel als was hem een vlok wol van een schaap in de hand gelegd; zoo licht was de keten, en toch was hij vele honderden ellen lang. „Dit is zooals al wat gijlieden maakt,” sprak Skirnir, „tooverkracht legt gij er in, en die tooverkracht is machtiger dan wat Thor van ijzer of staal maken kan.” Listig lachten de dwergen; daar waren zij het mede eens. „Deze keten heet Gleipnir, en is gemaakt uit zes bestanddeelen,” zeide Dwalin, „zij is samengesteld uit het geluid dat kattepooten maken als zij loopen, uit de baarden van vrouwen, de wortels van steenen, de zenuwen van beeren, de adem der visschen en het speksel van vogels.” Groote genoegdoening hadden de dwergen, toen zij het gelaat van Skirnir aanstaarden; en zoo dat Skirnir het hooren kon, zeide er een lachend: „De Asen

zijn toch eigenlijk de goden niet, want bij wie moeten zij hun hulp zoeken dan bij ons als zij in den nood zitten?" Had Skirnir niet bedreigd om hen te slaan met zijn groot zwaard, dan zou hij onder groot gelach die zaal hebben verlaten. Al deden die dwergen ernstige dingen, een ernstig woord was er nooit mede te praten.

In Asgard echter was er werkelijke vreugde, toen Skirnir de keten Gleipnir toonde; daar geloofden zij allen in de toovermacht. En zij wachtten niet met hun plan uit te voeren. Waar ver over de zee het eenzame eiland Lyngvi ligt, het eiland van de lichtende brom, daar zeilden zij den volgenden dag heen op hun wonderschip Skidbladnir. Daar waar de groote rots Giöll zich tot in de wolken verhief, gingen zij staan, en Fenrir bij hen. Zij wisten niet recht hoe zij Fenrir er toe zouden krijgen om zich de keten om den hals te laten slaan. Doch de wijze Bragi wist er raad op; Bragi kende de ziel van iedereen. Terwijl Fenrir het hooren kon, zeide hij: „Deze keten is zoo sterk, dat er niemand in hemel en aarde is, die haar breken kan; ik geloof dat Gij, Odin, en gij, Thor, haar niet eens zoudt kunnen breken; de eenigste die het zou kunnen is misschien Fenrir; maar ik geloof dat hij het ook niet eens kan!" Dit prikkelde den wolf.

„Ik kan wat niemand van u kan," brulde hij. En meteen wilden zij hem de keten om den hals leggen. „Neen," zeide Fenrir eensklaps, want zijn wantrouwen kwam boven, „gij hebt mij niet gezegd hoe deze keten gemaakt is; wellicht is zij met bedrog gemaakt en zit er tooverkracht in; daarom wil ik een onderpand hebben: een van u moet zijn rechterhand in mijn muil steken terwijl gij het doet." Op het aarzelen der Asen trad Tyr vooruit, en sprak hij: „Hier Fenrir, hier hebt gij mijn hand!" En tegelijk stak hij zijn rechterhand hem in den muil. Toen draalden de Asen geen oogenblik; de keten was hem om den hals, de beide einden werden aan de rots Giöll gehecht, en terwijl zij terugtraden deed Fenrir den vreeselijksten sprong dien hij ooit gemaakt had. Doch de lichte keten hield, en wurgde hem bijna. Fenrir zou eerder de rots van zijn plaats getrokken hebben dan dat de keten Gleipnir zou gebroken zijn.

De triumfkreet, dien de Asen wilden uitschreeuwen, stakte plotseling in hun keel, want zij zagen Tyr met uitgestrekte arm, waar de hand aan ontbrak, terwijl het bloed uit de stomp stroomde. „Gelukkig, dat

zijn linkerhand sterker is dan twee handen van velen," dachten zij, „anders zou hij nooit meer met ons naar den strijd kunnen."

Snel scheepten de Asen zich in op hun schip Skidbladnir en nog ver op zee hoorden zij het woeste huilen van Fenrir, den machteloze. Zij sloegen op hun schilden, en wilden een vroolijken krijgsvang aanheffen, toen Odin zeide: „Waarom zoudt ge zingen? Niet wij hebben hem overwonnen, maar de dwergen! Ook zal hij losbreken tegen den grooten dag Ragnarök, en wie er dan door hem sterven moet, dat weet ik." En Odins gelaat was donker als de wolkenhemel wanneer die droevig rood is tegen den avond van den storm die komt.

Na vele eeuwen van gelukkig leven brak eindelijk voor de Asen de groote dag Ragnarök aan. Wisten zij nog wel hoevele eeuwen het geweest waren? Zij wisten het niet; zij waren als menschen die den tijd nooit geteld hadden. Hoewel die dag zeer plotseling kwam, zoo vonden zij het toch niet vreeselijk om onder te gaan. Al lang hadden zij de gedachte gehad, dat als de tijd van hun ondergang daar was, zij dien ondergang manmoedig zouden tegengaan. „Niemand van ons zal verbleeken, als de doodslag ons treft, maar wij zullen een vroolijken strijdkreet schreeuwen," zoo hadden zij altijd gezegd. Aldus was hun ondergang:

Op zekeren dag blies Heimdallr op zijn hoorn. Hij had het in lange niet gedaan. Maar staande bij den regenboog, de schommelende brug, die van de aarde naar den hemel leidt, had hij zijn grooten hoorn aan den mond gezet, en zoo geweldig was zijn blazen geweest, dat alle Asen naar buiten waren komen loopen, wetende dat er iets zeer ernstigs was. En wat zij overal zagen was wat hun oogen nimmer hadden aanschouwd. Aan alle kanten stond de wereld in brand. Daar was vuur op de aarde geworpen. Het vuur strekte reeds nader naar Asgard, onbluschbaar. De Asen wisten op eens dat al hunne paleizen in vlammen moesten opgaan; want dit was de dag Ragnarök. En wat zij verder zagen, was even ontzettend. De groote Midgardslang, die alle eeuwen stil had gelegen, was wakker geworden uit haar rust; als een draak doorploegde zij de zee, en kwam aangezwommen, en het scheen alsof geen Odin of Thor haar zou kunnen tegenhouden. Fenrir op zijn verre eiland was losgebroken

van de keten Gleipnir, en naderde met woeste sprongen. Loki had eveneens de ketenen verbrijzeld, waarmede hij zoo lang aan zijn rots was gekneveld. Alle Reuzen uit Reuzenland liepen in slagorden te hoop; nooit waren zij in zulk een menigte gezien. En even vreeselijk was de nadering van een legerschare die uit Muspelheim, het vuurland waar de hitte gestookt wordt, verscheen. Het waren alle zwarte gedaanten, als mannen die voor den oven hadden gestaan, en die zwart waren geworden door den rook des vuurs; aan hun hoofd reed Surtur, zwarter dan een van hen; en hoewel zij zwart waren, zoo was er toch een bruine gloed als de rosse gloed des vuurs over hun aandrommende regementen. Al deze vijanden zagen de Asen trekken naar Vigrîd, het groote ruime slagveld, zooals er geen ander groot slagveld bestond.

En de Asen begrepen dat nu de laatste groote veldslag gestreden zou worden, die de vernietiging van allen en alles zou ten gevolge hebben. Nimmer togen de goden zoo vroolijk ten strijde. „Wij gaan sterven,” riepen zij, „maar al wat kwaad is zal tegelijk sterven! En wellicht dat na dezen dag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde zal ontstaan; maar de boozen zullen er dan ten minste niet zijn!” — „Laten wij ons opofferen voor de nieuwe wereldorde,” riepen zij; „onze dood bevrijdt het heelal van alle kwaad!” Lachend stortten zij zich op het slagveld Vigrîd, en in één oogenblik waren de duizenden tegen de duizenden.

Fenrir zocht Odin, maar behoefde hem niet te zoeken; Odin had hem gezocht. Fenrir sperde zijn muil open, zoo dat zijn onderkaak de aarde raakte, en zijn bovenkaak den hemel aanroerde; en hij had zijn muil nog wijder opengesperd, als er plaats was geweest. Toen hij zijn muil dicht sloeg, had hij Odin verzwolgen. In hetzelfde oogenblik echter stond Vidar voor hem, de blinkende Ase. „Vidar, de zwijgende heet ik,” zoo sprak hij; „en men heeft mij zoo genoemd, omdat ik nooit veel gesproken heb; ik hield er ook niet van om mijn daden te bezingen en mijn eigen lof uit te spreken.” En tegelijk had hij Fenrir reeds aangegrepen. Zijn linkervoet zette hij op de onderkaak van den wolf, en met de beide handen greep hij de bovenkaak, en in een oogenblik scheurde hij hem in tweeën. Het doode lichaam van Fenrir werd straks vertreden in het slachtgewoel door Asen en

Reuzen. Loki de vreeselijke werd door Heimdallr verslagen, maar ook Heimdallr bezweek aan zijn wonden. Thor verpletterde de Midgardslang met zijn hamer, maar stierf eenige oogenblikken daarna aan het gif dat de draak tegen hem uitgespogen had.

Toen de avond daalde waren alle Reuzen gedood, en eveneens alle Asen, op drie na. Eenzaam stonden zij op het slagveld, terwijl zij hun zwaarden afveegden. Vidar de zwijgende was een van de drie; en hij die nooit sprak, zeide: „Het is goed dat Ragnarök is gekomen, ook al zijn al onze vrouwen en vrienden dood; want nu kan op de puinhoopen van de oude wereld de nieuwe hemel en de nieuwe aarde beginnen zonder dat er eenig kwaad meer is!” ¹⁾

Evenals in bijna alle sagen die de Oudheid ons heeft overgeleverd, zit er ook in de sage van Fenrir of Ulfr een diepe beteekenis, die ons de gedachten der Ouden over de onzienlijke dingen openbaart.

De vroegere volken hebben maar niet over de tijdelijke dingen alleen gedacht. Hunne gedachten liepen zeer dikwijls over de onzienlijke dingen. Hoe kan ook een mensch, die immers tot God geschapen is, het laten over de onzienlijke dingen te denken? Ook waar de mensch, verwilderd, zijn God vergeten of verloren heeft, gaat zijn geest in het onbestemde nog tot God uit, en is hij tastende of hij Hem ook vinden mocht. Zijn goden die hij dan maakt, zijn voor hem de onwillekeurige remplaçanten van God geworden. En dezelfde aandrif die hem zou gedreven hebben om God te dienen als hij Hem gekend had, dreef hem nu om zijn goden te aanbidden. De godenleer der Ouden met al de schoone sagen daarin, is voor ons de kenbron van de gedachten der Ouden over de onzienlijke dingen, en hebben daarom voor ons een rijke en diepe beteekenis.

Welke is de beteekenis van de sage van Fenrir of Ulfr? Wij wenschen die hier na te speuren.

Voorop zeggen wij echter dit: dat hij die de sage van Fenrir het eerst gedicht of gezongen heeft, geenszins de bedoeling gehad heeft

¹⁾ Wat ik hier vertel van den dag Ragnarök heb ik verteld als iets dat reeds geschied is, dus in den verleden tijd. De Noren dachten zich dien dag met al wat dan daarop geschieden zou, natuurlijk als iets in den verren toekomenden tijd. Toch heb ik het verhaal van den dag Ragnarök niet in den toekomenden tijd gesteld, maar in den verleden tijd. Zoo deden ook de Noren. En de Israëlitische profeten deden evenzoo in hun levendigen stijl, als zij wat nog komen moest, schilderden als wat op het oogenblik gebeurde, of reeds gebeurd was.

daar diepe gedachten over de onzienlijke dingen in te leggen. Och neen, het ontstaan van alle sagen is zoo eenvoudig geweest: een gewone natuurvrees of natuurangst, in fabelvorm zich uitende en ontwikkelende; pas door de volgende zangers, die ieder het zijne daartoe deden, kreeg de eerst zoo eenvoudige sage haar rijke uitwerking en diepe beteekenis. De sage groeide onder het zingen der geslachten aan breedte en diepte; en ook dat groeien was niet opzettelijk; het ging vanzelf; de denkende geest kon niet laten voort te werken op het eens gegevene. Bedoeling van diepte van beteekenis, zeg ik nog eens, opzettelijke bedoeling heeft geen sage ooit gehad. Het was de onwillekeurige aandrang van de God zoekende ziel die onbestemd bijwerkte wat de vroeger God zoekende ziel al eerst gezegd had. De sagen zijn dus geen opzettelijke, maar onwillekeurige openbaringen van de gedachten der Ouden over de onzienlijke dingen.

Welnu, hoe ontstond de sage van Fenrir?

Stel u eens voor: Daar bij de steile hooge overhangende rots stond tegen den avond bij de invallende duisternis de Noorman; bij een blik in de diepte zag hij daarbeneden de zwarte woelende zee. Van ginder verre kwamen de machtige golven, en daar beneden sloegen zij tegen zijn rots aan; als zij aansloegen schuimden zij hoogop, als die niet verder konden en die nu in woede ontstoken beproefden naar boven te klimmen. Teruggevallen kwamen altijd nieuwe golven aan, weer tegen de rots, die weer tegengehouden ook beproefden naar den rand te stijgen. Van die branding omlaag bruiste het geluid hoog op langs de wanden tot waar hij stond, ja tot aan de wolken; een woest gehuil, dat te heftiger was naarmate de golven woester waren; grimmig huilen, als het huilen van een wolf, een monsterwolf. En de Noorman die dit aanzag en aanhoorde, huiverde bij de ingevallen duisternis, hij die nooit huiverde voor een zwaard of voor een strijdhamer. Want in zijn rijkvloeiende verbeelding werd die aankomende zee voor hem een wolf, een zwarte wolf met strekkende pooten en met machtige sprongen; een wolf uit de andere wereld; en werd het bruisen van die zee het huilen van den wolf, zooals hij het huilen van de wolven in het nachtelijk bosch had gehoord. Fenris Ulfr beteekent dan ook wolf uit de andere wereld. En als de Noren bij den avond rondom

hun vuur gezeten van de branding der zee tegen de rots spraken, dan zeiden zij: „Daar beneden bij de rots, daar woont Fenrir, de groote wolf; wie heeft zijn huilen niet gehoord?” — „Als die zee eens wilde doorbreken, en als de rots haar niet meer kon tegenhouden,” zoo sprak een ander, „zou de zee niet over het gansche land gaan en alles verwoesten?” — „Gelukkig dat de rots haar tegenhoudt;” zoo was het antwoord, „nu behoeven wij nog niet te vreezen; eerst later als alles vergaan moet, ook deze wereld, eerst dan zal de zee doorbreken, en zal de rots haar niet meer tegenhouden, en dan zal ook alles verwoest worden door haar golven!” Ziet, onwillekeurig was de zee, de brandende zee onder tegen de rotsen, verpersoonlijkt tot den Fenriswolf, de vreeselijke, die nu nog gekluisterd werd door de steenige rots, maar die eenmaal losbreken zou over alle land; want vergaan moest eenmaal immers alles? Het ontstaan van een sage is zoo eenvoudig: een natuurvrees, een natuurangst, langzamerhand in fabelvorm zich uitende en ontwikkelende.

Ziedaar, de oorsprong van de sage van Fenris Ulfr. Latere zangers, als zij in de volle zaal des winters het lied van Fenrir zongen voor de luisterende helden, gaven er diepte aan door onwillekeurig dien Fenrir te maken tot een macht uit de andere wereld, uit de booze wereld, een zwarte macht, die kwaad kon, en die sterker was dan zij allen, die ook sterker was dan de goden. Zooals de zee de groote vernielers was van alle kust, zoo was er immers een andere verwoestende kracht, die over alle dingen ging; dat was de tand des tijds, die aan alle ding knaagde! De verwoestende tijd, die was de machtigste onder alle machten; de tijd, die den jongen held oud maakte, zoo dat hij geen wapen meer kon voeren; de tijd, die alle paleis in duigen deed vallen, zoo dat er een puinhoop stond waar vroeger vroolijk gelag was en krachtig wapenspel; de tijd, die den eiken in het woud den stam vermolmde en hen eindelijk deed vallen, zoo dat de boom bleef liggen waar hij viel; de tijd, die immers ook de goden aantastte, zoo dat eenmaal tegen den dag van Ragnarök ook de goden, zelfs Odin onder hen, door hem moesten vallen en sterven! Fenris Ulfr, de gevreesde monsterwolf, werd de gevreesde tijd in zijn verdervende kracht; en waar eerst de sage eenvoudig was als een eerst gezongen lied, aan een natuurvrees uiting gevend, daar

werd gaandeweg de sage dieper van beteekenis en inhoud; dat had onwillekeurig de denkende geest van den mensch gedaan, van den mensch die over de onzienlijke dingen nadacht, die er nimmer los van was; van den mensch, die in zijn blindheid tastende was, of hij ook zijn vroegeren God, den verloren God mocht wedervinden.

En weer latere zangers, in het wilde spel van hun losse verbeelding, gaven er de fijnere trekken bij aan, werkten de historie van Fenrir verder op, maakten de geschiedenis van hem goed afgerond, zooals een volledig verhaal goed afgerond moet wezen; vonden een prachtig veld voor die fantazie in de uitwerking van de macht die Fenrir weer bond duizend jaren, vonden de fabel van de keten die de dwergen wisten te maken.

En zoo, zonder dat een van de zangers er aan gedacht had om opzettelijk een diepzinnige sage te dichten, zoo gansch zonder opzet, kwam na jaren dat geheel van dat lied, dat wij u zooeven hebben verhaald. De *fantasie* had het gedaan; en wat ik straks ook noemde, de *trekking naar de eeuwige dingen* had het gedaan! Als de ware onverdorven fantazie van den mensch loskomt, dan keert zij zich altijd naar de hoogere wereld toe, en zoo wild als het spel van die fantazie ook moge wezen, in haar kinderlijke verhalen klinkt de toon van het Verloren Paradijs en van de toekomstige Hope. De reine godenverhalen zijn Evangelie in vermomming!

Ook de Fenrirsage een Evangelie in vermomming! Laat mij u dat in eenige trekken mogen aantonen.

Zooals de Noren met hun Fenrirsage geloofden dat er een alles verwoestende macht over alle ding heerschte, zoo gelooven wij Christenen ook, dat er een alles verwoestende macht over alle ding heerscht. Als een noodlot hangt het over de menschheid. Alleen nog een weinig dieper dan zij vatten wij die verwoestende macht op; het is niet alleen een de stoffelijke natuur verwoestende macht, maar tegelijk de ook *de zedelijke natuur verwoestende kracht*. Wat in de natuurlijke en in de zedelijke wereld ontkomt aan haar kracht?

Niet alleen de bloem verdort op het veld, zoodat hare plaats haar weldra niet meer kent. Niet alleen de sterke eik valt om, verzwakt door de langzaam etende vermolming, zoo dat hij straks uiteengerot

lager ligt dan de distel of de grasspriet die boven zijn lijk uitgroeit. Niet alleen de duinstreek of de rotskust vergaat, van de altijd kabbelende zee, zoo dat nu de zee ebt en vloedt waar vroeger het duin zich strekte of de rots hoog steilde. Niet alleen de sterke mensch met zijn zwaard en schild moet straks nederliggen op het ruime slagveld verslagen, zoodat de dan schijnende zon neerblinkt op zijn gebeente, op de verspreide witgrijze beenderen en schedels. Niet alleen de machtige maaksels van den mensch vergaan tot puin, zoo dat zijn marmeren paleizen woningen worden van draken die elkander toeroepen van steen tot steen, of van roerdompen die den bangen kop uitsteken uit van rietvergroeiende vijvers. Dat moet al zinken en vergaan! Dat spreekt vanzelf. Als Fenrir huilt, dan is dat huilen de booze profetie van de verwoesting die volgt.

Maar niet tegen de natuurlijke wereld alleen is die verwoesting! Tegen de zedelijke wereld is die verwoesting tegelijk! Fenrir is in Asgard, midden in Asgard! Te midden der goeden! De zedelijke wereld zelve heeft die verwoesting binnen in zich gehaald en gebracht! Het zedelijk goede lijdt aan een vernieling! De zedelijke waarheid is aangetast, en de mensch is een leugenaar geworden. De zedelijke dapperheid is aangetast, en de mensch is een lafaard geworden. De zedelijke liefde is aangetast, en de mensch is een hoereerder geworden. De zedelijke reinheid is aangetast, en de mensch is een veil karakter geworden. Alle zedelijke deugd is aangetast door de vermolming, en de mensch is een zondaar geworden. En zoo sterk is die verwoestende macht gegaan over de gansche zedelijke wereld, dat menschen en goden de handen in de lucht hebben geslagen met vreeze, de vraag uitschreeuwende wat er worden moet van de wereld als Fenrir nog langer in haar midden blijft, en als Fenrir niet gebonden wordt door een middel uit de aarde, of door een middel uit den hemel, of door een middel van onder de aarde! Wie verlost de natuurlijke en de zedelijke wereld van de macht der verwoesting, van Fenrir, van Fenris Ulfr, den boozen wolf?

De sage van Fenrir is in haar diepe beteekenis de uitbeelding in Noorsche fantasie van wat het Oude Testament in zijn lange geschiedenis ons leert: de uitbeelding van de macht der gekomen en aangroeiende macht der zonde!

O gij wilde Noormannen, wie heeft u geleerd te zingen het droeve lied van de alles verwoestende macht der zonde?

Een tweede gedachte, die de sage van Fenrir met ons Christelijk geloof gemeen heeft, is de gedachte die uitgebeeld is in dat verhaal van de keten Gleipnir.

Wat wil dat zeggen, dat Fenrir, de onbindbare, toch gebonden is geweest door een keten, die de dwergen gemaakt hadden, en die zoo licht was dat het gewicht er van op de hand was als het gewicht van een vlok wol van de schapen? Wat wil dat zeggen, dat de twee ketens van staal, die Thor gemaakt had in de smidse van Asgard, de ketens Laeding en Dromi, Fenrir niet konden binden, en wèl die keten, die gemaakt was uit de zes bestanddeelen van niets: het geluid dat kattepooten maken als zij loopen, de baarden van vrouwen, de wortels van steenen, de zenuwen van beeren, de adem der visschen en het speeksel van vogels?

Wat dat zeggen wil? Het wil hetzelfde zeggen wat het Oude en Nieuwe Testament ons hebben geleerd, dat geen macht tegen de zonde bestand is tenzij die macht er een is die uit een wonder geboren is. Let eens op: de ketenen die Thor gemaakt had, waren ketenen die uit goed staal vervaardigd waren, met de kracht van het vuur en met de kracht van den sterken arm en van den hamer; dat waren ketenen recht toe van zuivere natuurkracht. Maar de keten die de dwergen gemaakt hadden, was een keten waar tooverij aanzat, waar een verborgen wonder de taaiheid aan gaf, een verborgen wonder waar niemand het geheim van wist dan die tovenaars alleen. Het wonder eener geheimzinnige hoogere macht kan doen wat uit zuivere natuurkracht niet kan geschieden. Als het wonder daarbij komt, dan ligt de macht der verwoesting getemd, en kan de verwoesting geen voortgang hebben, zoolang als dat wonder het wil, en zoolang als het bestemd is zijn kracht te toonen.

O goddelijke waarheid, ons Christenen uit de Schriften geleerd!

Houd op, o mensch, om de verlossing van uw zonde bij uzelfen te zoeken! Uit uw eigene kracht temt gij niet de vreeselijke zonde; uw kracht is te klein, al beproefde uw kracht ook dagen en nachten als Thor om het middel te vinden. De sterke Thor, met zijn ver-

broken ketens, die beschaamd staat als hij meent overwonnen te hebben, is uw beeld, o werkheilige, die uit eigen kracht de zonde wil overwinnen, en die straks beschaamd staat als de zonde toont in één oogenblik met cynischen spot, dat zij de sterkere is en de door u onbindbare. Houd op, o mensch, om uw verlossing te zoeken bij de menschen of bij de dingen om u heen; niemand zal immermeer zijn broeder kunnen verlossen; al de Asen, uw goede vrienden, staan machteloos om u heen, als gij verloren moet gaan; hun krachten zijn niet grooter dan de uwe, en beschaamd staan zij, evenals gij. Wat zij doen, wat gij doet, het faalt alles; gij menschen van beneden, gij menschen van loutere natuur, zwakkelingen zijt gij tegen de macht die gij zelven hebt binnengehaald toen gij der zonde vergund hebt om te komen wonen in uw Asgard!

Neen, eerst als de macht van het wonder daarbij komt, als door een macht buiten de natuur, door een bovennatuurlijke macht, u hulp wordt verschaft, eerst dan is er hope. Zooals wij Christenen gewoon zijn geraakt dat uit te drukken: eerst als Jezus Christus de wonderbare ons te hulp komt, met zijn wonderkracht, eerst dan laat de zonde zich binden, en ligt zij getemd aan onze voeten. En in dien Christus wordt het geloof de hooge macht die ons redt; het geloof, dat ook geen ding is van ijzer of staal, en dat geen ding is van duizend ponden gewichts, maar dat als de keten Gleipnir op het oog niets is; het heeft geen breedte, het heeft geen lengte, het heeft geen gewicht, het is als een geluid van niets, als een adem van visschen, en als een wortel van steenen. Het geloof, dat onzichtbare, dat onzienlijke, dat onaanzienlijke, dat nietsverschijnende, maar waar toch het wonder in zit, het bovennatuurlijke, het geloof is het dat de wereld overwint! En veeleer dus dan langer in eigen kracht te beproeven om de zonde te binden, neem Gleipnir, neem het geloof ter hand, o Christen, en Fenris Satan zal gebonden liggen op het verre eenzame eiland Lyngvi, terwijl gij wandelt in de vrijheid van de vrijgemaakten des Heeren.

O gij wilde Noren, wie heeft u geleerd de diepe waarheid van de onmacht der eigen kracht, en de noodzakelijkheid van de verlossing die door wonderkracht moet komen?

Een derde gedachte, die de sage van Fenrir gemeen heeft met ons Christelijk geloof, is de gedachte dat de verlossing des menschen komt door het offer. Laat ons ten slotte u hierop nog wijzen.

Als Fenrir gebonden wordt door de keten Gleipnir, dan moet er iemand zijn van de Asen, die zoolang zijn hand moet houden in den muil van den wolf. Wie van de Asen zal het doen? Zij kijken elkander aan, want zij weten dat het nu op een offer zal aankomen, het offer van de rechterhand, het hoogste offer dat een held kan brengen, want met de rechterhand is de held zijn kracht kwijt. Wie zal tot dit offer bekwaam zijn? En Tyr, de edele is het, die het doet! Tyr, die de sterkste is van hen allen. Met dit offer wijdt Tyr zich ten doode; want, begrijpt het, nu hij geen rechterhand meer heeft, nu zal hij in den grooten dag Ragnarök zich nauw kunnen verdedigen en hij zal moeten vallen op dat slagveld, hij die anders nimmer had behoeven te vallen. „Tyr heeft zich voor ons opgeofferd,” zeiden de Asen stil voor zich heen, toen zij op dien dag terugzeilden van het verre eiland Lyngvi naar hun stad Asgard. Zij begrepen dat het offer van zijn rechterhand het offer van zijn leven was. Ach, de verlossing kan niet anders dan door het offer!

Deze zelfde gedachte komt ook uit, als de groote dag Ragnarök eindelijk aanbreekt. Daar op het ruime slagveld Vigrid zijn de Reuzen verzameld. Ziet gij wat de Asen bezielt? „Wij gaan sterven,” roepen zij, „onze dood zal de wereld van de Reuzen bevrijden, want zij sterven met ons!” En nimmer had de hemel of de aarde zulk een vroolijken kreet gehoord als den schreeuw der Asen die zich ten doode wijdden als offer voor de vernietiging van het kwaad. Daar sterft Odin, daar sterft Heimdallr, daar sterft Thor, daar sterft Tyr, daar sterven zij allen, ieder een offer, allen te zamen een offer, maar met den godenlach op het gelaat; want de Reuzen zijn medegestorven; het kwaad is uit de wereld. Een nieuwe hemel en een nieuwe aarde kan beginnen. Het offer heeft het mogelijk gemaakt.

Dat is onbestemd dezelfde diepe gedachte, die het Oude en Nieuwe Testament op al die bladzijden van den Bijbel altijd aan de volken hebben geleerd. Dat gansche Oude Testament is de leer van de noodzakelijkheid van het offer. Hoe hebben de Joden, naar die hun ingeprente leer aldoor offers gebracht om God met hun zonden